

Zpráva o kontrole projektů v programu VISK2 v r. 2009 Stručný přehled naplňování programu VISK2 v r. 2010

1. Kontroly projektů VISK 2 za rok 2009

Bylo zkontrolováno 20 projektů realizovaných s dotací Ministerstva kultury ČR (MK ČR) v programu VISK2 v roce 2009, resp. 2010. Kontroly provedla garantka podprogramu během roku 2010 (18 projektů za rok 2009 v 15 knihovnách, 2 projekty za rok 2010 ve 2 knihovnách). Kontrolovány nebyly projekty Národní knihovny ČR (NK ČR): kurzy Základní informační gramotnosti, Digitalizace v knihovnách a e-learningový kurz Základy akvizice (žádoucí je kontrola MK ČR). Nebyla rovněž provedena kontrola projektu Městské knihovny v Praze (MKP) – vzhledem k dlouhodobé nemoci garanta projektu, resp. vzdělávání v MKP se nepodařilo najít včas oboustranně akceptovatelný termín kontroly; kontrola projektu bude provedena počátkem roku 2011 za oba roky (2009, 2010). Z kontrol byly pořízeny záznamy o zjištěných skutečnostech ve dvou originálních exemplářích, tzn. pro knihovnu, jejíž projekt byl prověřován, a pro MK ČR. Kopie záznamů je uložena v Koordinačním centru VISK. Kontrola byla zaměřena na **věcné plnění projektu**, není tedy kontrolou ekonomickou ani ji nenahrazuje.

Vzdělávací centra v krajských knihovnách poskytovala své služby knihovníkům v kraji v roce 2009 již devátý rok. Jde tedy již o vzdělávací služby tradiční a vesměs velmi dobře hodnocené, byť vykonávané v rozdílné kvalitě a kvantitě. Počítačové učebny byly i v r. 2009 využívány ke vzdělávání v programu VISK2 (= základní a nástavbové kurzy počítačové/informační gramotnosti, v několika knihovnách též kurzy expertní). **V rámci podprogramu VISK2 nerealizovala** v r. 2009 žádné vzdělávací projekty **Studijní a vědecká knihovna Hradec Králové (SVKHK)**. V učebnách probíhaly i další specializační a expertní kurzy IT pro knihovníky z krajů i zaměstnance krajských knihoven, kurzy pro veřejnost, event. pro partnerské a spolupracující instituce či orgány veřejné správy apod. Lze konstatovat, že využití učeben je poměrně velmi dobré.

Dotací z programu VISK2 byly v r. 2009 podpořeny i vzdělávací projekty **Národní (dříve Státní) technické knihovny (NTK), Univerzitní knihovny Západočeské univerzity v Plzni (UK ZČU) a Národní lékařské knihovny (NLK)**. Zmíněné knihovny jsou zapojeny v systému vzdělávání knihovníků veřejných knihoven jednak expertními kurzy resortními (NLK), jednak projekty určenými pracovníkům knihoven bez rozdílu velikosti, typu či resortu (NTK, UK ZČU); vzdělávání knihovníků v oblasti IT realizují dlouhodobě a pravidelně.

Specifickými projekty tohoto roku byly **dva e-learningové kurzy: „Knihovnické minimum“** (Moravskoslezská vědecká knihovna Ostrava, dále MSVK) a **Základy akvizice (NK ČR)**. Oba kurzy byly v r. 2009 vytvořeny s podporou dotace programu VISK2, po pilotním ověření pak byly v r. 2010 již v rutinním provozu. Kurz MSVK v prvním běhu absolvovalo 33 z 37 přihlášených, druhého běhu se účastnilo již 113 frekventantů. Kurzem NK ČR prošlo v průběhu r. 2010 na 90 frekventantů. Oba kurzy jsou pozitivně hodnoceny a jejich provoz svědčí o zájmu i ekonomické efektivitě tohoto typu vzdělávání. Žádoucí by byly další modulární oborové kurzy.

Zjištěné skutečnosti:

- Vzhledem k nižším přiděleným částkám dotace byly **některé projekty realizovány v mírně redukovaném rozsahu** (např. projekty Jihočeské vědecké knihovny Č. Budějovice (JVK), MSVK Ostrava, Studijní a vědecké knihovny Plzeňského kraje

(SVK PK), Krajské vědecké knihovny Liberec (KVKLI), Středočeské vědecké knihovny Kladno (SVKKL), Moravské zemské knihovny (MZK)...).

- Bylo realizováno **130 kurzů základů informační/počítačové gramotnosti** v rozsahu **1810 hodin** a **13 kurzů expertních v rozsahu 182,5 hodin**. Alespoň jeden z modulů v kurzech základů informační/počítačové gramotnosti absolvovalo **1238 z 1337 frekventantů z cca 501 knihoven** a **363 frekventantů z více než 120 knihoven** se účastnilo kurzů expertních. Celkem tedy vzděláváním v oblasti IT v programu VISK 2 prošlo na různé úrovni **1601 knihovníků**, odučeno bylo **1992,5 hodin**. **Pokračoval pokles** odučených hodin i účastníků/absolventů kurzů základní počítačové/informační gramotnosti. **Zájem o tyto kurzy rapidně klesá**, ve většině vzdělávacích center se již vyučují téměř jen kurzy nástavbové. **Sekce vzdělávání SKIP** (zastoupena jsou zde všechna krajská vzdělávací centra) provedla proto v r. 2010 **průzkum stavu počítačové/informační gramotnosti knihovníků v kraji**. Na základě tohoto průzkumu bude provedena celková analýza a navrženo nové zaměření podprogramu VISK2. Velmi negativním zjištěním však je, že opět **poklesl také počet realizovaných kurzů, odučených hodin i absolventů kurzů expertních**. Přitom v žádném případě nelze říci, že úroveň kompetencí knihovníků v oblasti IT je dostatečná. Krajské a pověřené knihovny pořádají samozřejmě další **vzdělávání** v oblasti IT, které je realizováno mimo program VISK2 a není v této statistice zahrnuto.
- **Pracovníci obecních knihoven** se stále, zejména v některých krajích, kurzů (včetně nástavbových) **účastní**; zdá se však, že v obecné rovině je i zde v současné době zájem o základní kurzy téměř saturován. Situace se samozřejmě liší kraj od kraje, především v závislosti na stavu automatizace a připojení knihoven k internetu, na aktivitě krajské knihovny v této oblasti, na úrovni spolupráce s veřejnou správou v kraji, na věkové struktuře i fluktuaci knihovníků obecních knihoven a dalších faktorech. Důsledkem rozdílné úrovně počítačové/informační gramotnosti knihovníků jsou již reálné **rozdíly v poskytování knihovnických a informačních služeb veřejnosti mezi obcemi a v konečném důsledku i mezi kraji**. Definitivní obraz o situaci na úrovni krajů i republiky celkem by měl přinést výše zmíněný průzkum a následná analýza. **Situační zpráva by měla být k dispozici v létě 2011**.
- V r. 2009 se dařilo dále omezovat dlouhodobý negativní jev: neúčast přihlášených zájemců na kurzech bez předchozí omluvy. Několik případů se však přesto vyskytlo, ty jsou uvedeny v dílčích kontrolních zprávách s doporučením **nápravy v zájmu ekonomické efektivity vzdělávání**.
- Velmi pozitivní je, že **s kurzy trvale panuje obecná spokojenost** (se zcela ojedinělými výjimkami), a to ve všech knihovnách; svědčí o tom ankety i příležitostné rozhovory s frekventanty).
- Většina krajských knihoven nemá bližší informace o event. certifikaci absolventů kurzů informační/počítačové gramotnosti, s výjimkou Krajské knihovna Karlovy Vary (KKKV) a SVKHK. Situace by se mohla v tomto ohledu zlepšit v průběhu let 2010 – 2011, kdy bude část knihoven mít možnost využít bezplatné certifikace na úrovni ECDL Start v projektu Unie zaměstnavatelských svazů „Zvýšení adaptability zaměstnanců působících v sekci Kultura“.
- V roce 2009 byly pro odbornou veřejnost otevřeny **další e-learningové kurzy (viz výše)**, i nadále jsou hojně využívány kurzy NK ČR (<http://dlk.cuni.cz/>) a také portál Elektronické studijní texty z oboru KIV (ÚISK FF UK; <http://texty.jinonice.cuni.cz/>). Oba projekty byly podpořeny dotací MK ČR v předchozích letech.

- Při kontrolách v r. 2009 nebyly zjištěny žádné zásadní nedostatky při realizaci projektů; drobné nedostatky v dokumentaci jsou uvedeny v dílčích kontrolních zprávách, které obdrželo MK ČR; jednotlivé knihovny byly vyzvány k nápravě.
- Cíl programu VISK 2 byl tedy i v roce 2009 postupně naplňován; konečného cíle programu, tj. stavu, kdy v každé knihovně bude alespoň jeden počítačově/informačně gramotný knihovník, však zatím dosaženo nebylo. Především všechny **knihovny nejsou dosud automatizovány, resp. připojeny k internetu; stále pak zůstává určitý okruh dobrovolných/neprofesionálních knihovníků, resp. jejich zřizovatelů, kteří nemají zájem o zvýšení kompetencí v této oblasti, či dokonce o poskytování služeb na bázi IT ve vlastních knihovnách.** Jde však již o relativně malou část především nejmenších knihoven.
- *„Pravidla a podmínky pro vzdělávací centra a projekty“, jak je připravila Sekce vzdělávání SKIP, jsou zveřejněna na webové stránce programu VISK2, viz: http://visk.nkp.cz/2008/VISK2_Pravidla_MKCR.doc*

2. Stručný přehled výsledků projektů VISK2 za rok 2010 (dle předložených zpráv)

V roce 2010 byly v 81 kurzu základů informační/počítačové gramotnosti odučeny celkem 974 hodiny a ve 33 kurzech expertních minimálně 256 hodin (číslo není definitivní, dvě instituce neuvedly ve zprávě hodinový rozsah celkem sedmi kurzů). Pokud jde o kurzy základů informační/počítačové gramotnosti, je to pokles téměř o více než 40, resp. o více než 50% proti předchozímu roku v obou parametrech; pokud jde o kurzy expertní, je možné konstatovat více než dvojnásobný nárůst počtu kurzů a 50% zvýšení odučených hodin. Alespoň jeden z modulů v kurzech základů informační/počítačové gramotnosti absolvovalo 929 z 959 frekventantů (tedy o ¼ méně než v roce předchozím) z cca 225 knihoven (tedy z polovičního počtu knihoven) a 517 frekventantů (zvýšení o 42%) se účastnilo kurzů expertních (počet knihoven bohužel ve zprávách neuvedla většina institucí, informace bude zpřesněna při kontrole projektů za rok 2010). Celkem vzděláváním v oblasti IT v programu VISK2 prošlo úspěšně na různé úrovni 1446 knihovníků, odučeno bylo celkem minimálně 1230 hodin, což znamená pokles celkového objemu výuky. Zohledníme-li ovšem také studium e-learningových kurzů, půjde pravděpodobně dokonce o velmi mírný nárůst; v počtu absolventů o několik desítek, u rozsahu výuky nelze vzhledem k individuálním rozdílům v délce studia hodnověrně stanovit. V roce 2010 (a následně též v r. 2011) ovlivní situaci ve vzdělávání nepochybně také rozsáhlý projekt „Zvýšení adaptability zaměstnanců působících v sekci Kultura“ Unie zaměstnavatelských svazů, který zahrnuje i desítky kurzů z oblasti IT. V každém případě se potvrzuje rasantní pokles nabídky i zájmu o vzdělávání na základní úrovni počítačové/informační gramotnosti v knihovnách. Oproti předchozím dvěma letům byl snad pro budoucnost zahájen rostoucí trend ve vzdělávání expertním.

V roce 2010 pokračoval rovněž pozitivní trend růstu kvantity, diverzity a snad i kvality oborového e-learningu; ke zmiňovaným kurzům akvizice, zpracování, knihovnického minima a portálu Elektronické studijní texty z oboru KIV přibyl v roce 2010 dotací v programu VISK2 podpořený elektronický kurz angličtiny pro knihovníky, který má již desítky absolventů.

Všem výše zmíněným trendům by mělo být přizpůsobeno i další směřování podprogramu VISK2.